

การพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิด

เกษตรทฤษฎีใหม่ที่เหมาะสมกับสังคมผู้สูงอายุ

The Development of a Learning Center Management Model Based on the New Agricultural Theory Concepts Suitable for the Elderly Society

สมบัติ นาคนาวา,

สุพรรณณี สมานญาติ และ สรายุทธ์ เศรษฐขจร

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Sombat Narknawa,

Supanee Sarnarnyat and Sarayuth Sethakhajorn

Sripatum University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: tsombat@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) องค์ประกอบของการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ที่เหมาะสมกับสังคมผู้สูงอายุ และ 2) พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ที่เหมาะสมกับสังคมผู้สูงอายุ เป็นการวิจัยแบบผสมเชิงสำรวจ ซึ่งมีการผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพสำหรับการสำรวจข้อมูลเชิงลึกเพื่อตรวจสอบตัวแปรที่จะนำมาใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำแนกออกเป็น 5 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ 4 คน กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 3 คน กลุ่มผู้บริหารกรมกิจการผู้สูงอายุ 2 คน และกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนผู้สูงอายุ 4 คน รวม 13 คน การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรคือ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 121,318 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา กำหนดขนาดตัวอย่างด้วยตารางของเครซีและมอร์แกน จำนวน 384 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสอบถามแบบประเมินค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดย ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ที่เหมาะสมกับสังคมผู้สูงอายุ ได้ค่าดัชนีตรวจสอบความสอดคล้องโมเดล ดังนี้ $\chi^2 = 49.80$, $df = 37$, $p\text{-value} = 0.007$, $RMSEA = 0.033$, $GFI = 0.976$ และ $AGFI = 0.942$ จึงสรุปได้ว่า การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ที่เหมาะสมกับสังคมผู้สูงอายุ

* วันที่รับบทความ : 22 กรกฎาคม 2566; วันที่แก้ไขบทความ 25 กรกฎาคม 2566; วันที่ตอบรับบทความ : 26 กรกฎาคม 2566

Received: July 22 2023; Revised: July 25 2023; Accepted: July 26 2023

ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบซึ่งเรียงตามน้ำหนักองค์ประกอบ ได้ดังนี้ ด้านกลุ่ม (GROUP: 0.98) ด้านกรรมการ (DIRECTOR: 0.96) ด้านกติกา (RULES: 0.89) ด้านกิจกรรม (ACTIVITY: 0.85) และด้านกองทุน (FUND: 0.81) และ 2) การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ที่เหมาะสมกับสังคมผู้สูงอายุ มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ; ศูนย์การเรียนรู้; เกษตรทฤษฎีใหม่; สังคมผู้สูงอายุ

Abstracts

The objectives of this research were 1) to study the factors of learning center management based on the concepts of new agriculture that are suitable for the elderly society. And 2) to study the development of a learning center management model based on the new agriculture theory concepts suitable for the elderly society. It is exploratory mixed research. It combines qualitative research for in-depth exploration to determine the variables that will be used in quantitative research. The samples used in qualitative research were divided into 5 groups: a group of 4 new theory agricultural learning center administrators, a group of 3 community learning center management experts, a group of 13 administrators from the department of older persons affairs, and a group of 4 elderly school administrators total 13 people. The population is the elderly living in Chachoengsao Province, 121,318 people. The sample is the elderly living in Chachoengsao Province determine the absence of samples using the tables of Crazy and Morgen, 384 people. The research tool was a structured interview and a 5-point estimation questionnaire. Data were analyzed by frequency, mean, standard deviation, second-order confirmatory component analysis, and content analysis

The results of the research were as follows: 1) the results of the second-order confirmatory factor analysis of the management of learning centers according to the concept of new agriculture theory suitable for the elderly society. The model consistency check index was $\chi^2 = 49.80$, $df = 37$, $p\text{-value} = 0.007$, $RMSEA = 0.033$, $GFI = 0.976$ and $AGFI = 0.942$. The management of the learning center according to the new theory agriculture concept that is suitable for the aging society consists of 5 elements, which are sorted by weight as follows: group aspect (GROUP: 0.98), director aspect (DIRECTOR: 0.96), rules aspect (RULES: 0.89), aspect activities (ACTIVITY: 0.85) and funds (FUND: 0.81). And 2) the development of a learning center management model based on the concept of new agricultural theory suitable for the elderly society is appropriate and possible.

Keywords: Management; Learning Center; The New Agricultural; The Elderly Society

บทนำ

จากแนวโน้มวิกฤตของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรโลกที่เกี่ยวข้องกับสัดส่วนของประชากรสูงอายุที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น อันเกิดขึ้นมาจากอัตราการเกิดลดลงรวมไปถึงความก้าวหน้าทางการแพทย์ในศตวรรษที่ 21 ที่มีความก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น โดยองค์การอนามัยโลก (WHO) ได้มีการพยากรณ์จำนวนผู้สูงอายุ (ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป) จะมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 3 ต่อปี โดยต่อเนื่องจากปี พ.ศ. 2560 มีจำนวนประมาณ 963 ล้านคน ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 14 ของประชากรทั้งโลก และเมื่อพิจารณาในเรื่องโครงสร้างของประชากรในประเทศไทยพบว่า ประชากรผู้สูงอายุจะมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ เช่นกัน (ยุรธร จินา, 2561ช : 171-182) โดยมีตัวเลขจากสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เสนอข้อมูลของจำนวนผู้สูงอายุในปี พ.ศ. 2563 จำนวน 12.6 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 19.1 ของประชากรในประเทศไทย โดยที่อีกไม่เกิน 10 ปีข้างหน้าสังคมไทยจะเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยสมบูรณ์ (ผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด) จึงทำให้เกิดวิกฤตและโอกาสที่กำลังเข้ามาสู่ประเทศไทยในระยะเวลาอันใกล้นี้ โดยที่ประเทศไทยนั้นเป็นประเทศที่มีความโชคดีที่มีพระปรีชาญาณของพระมหากษัตริย์ในทุกยุคทุกสมัย โดยเฉพาะในยุคของในหลวงรัชกาลที่ 9 ท่านทรงคิดริเริ่มหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมไปถึงการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ให้กับคนไทยได้น้อมนำไปประยุกต์และปฏิบัติให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นอีกหลักการหนึ่งที่จะสามารถให้ประชาชนในชาติผ่านพ้นวิกฤติได้

แนวคิดของในหลวงรัชกาลที่ 9 นั้นเป็นแนวคิดที่เหมาะสมกับประชาชนในประเทศไทย ผ่านการทดสอบและพิสูจน์ทฤษฎีมาแล้วหลายช่วงอายุคน หนึ่งในทฤษฎีที่สำคัญนั้น คือ เกษตรทฤษฎีใหม่เป็นทฤษฎีของการบริหารจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตร โดยประยุกต์หลักการพึ่งพาตนเอง อีกทั้งยังมีการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมไปถึงหลักในการบริหารความเสี่ยง หลักการสร้างเครือข่าย และการรวมกลุ่มสหกรณ์ เป็นต้น แต่หลักการและทฤษฎีดังกล่าวนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนไม่เต็มที่ ซึ่งถ้ารอแต่การผลักดันจากภาครัฐเพียงอย่างเดียวเท่านั้นประเทศเราคงไม่มีโอกาสพ้นวิกฤตครั้งนี้ได้ ทุกคนของแต่ละภาคส่วนในประเทศ ควรจะมีส่วนช่วยในการผลักดันเข้มทิศที่ดีของประเทศไทยให้ลูกหลานสืบต่อไป การสร้างศูนย์การเรียนรู้ที่เป็นการสืบทอดประสบการณ์รวมไปถึงภูมิปัญญาของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งก่อนที่จะประเทศจะแข็งแกร่งได้นั้นควรจะต้องมาจากชุมชนที่เข้มแข็งก่อน ประเทศไทยนั้นเป็นประเทศเกษตรกรรม มี 76 จังหวัด และถ้าแต่ละจังหวัดได้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมตามบริบทสังคมรวมไปถึงบริบทของภูมิประเทศ ผ่านศูนย์การเรียนรู้ชุมชนโดยให้กลุ่มคนทุกช่วงวัยมีส่วนร่วม โดยเฉพาะการสร้างโอกาสให้กับผู้สูงอายุให้ใช้ความรู้และประสบการณ์ที่ผ่านมาให้เป็นประโยชน์

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่าการแก้ไขวิกฤตของจำนวนผู้สูงอายุมีจำนวนมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมดนั้น เป็นสิ่งที่ทุกภาคส่วนจะต้องมีส่วนร่วมด้วยช่วยกัน ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยเป็นนักการศึกษาและมีแนวคิดที่จะพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ที่เหมาะสมกับสังคมผู้สูงอายุ ให้เป็นรูปธรรมให้จงได้ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีในการที่ศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบสำหรับประเทศไทยได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ที่เหมาะสมกับสังคมผู้สูงอายุ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ที่เหมาะสมกับสังคมผู้สูงอายุ

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ ที่เหมาะสมกับสังคมผู้สูงอายุ เป็นการวิจัยแบบผสมเชิงสำรวจ (Exploratory Mixed Methods Designs) ซึ่งมีการผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) สำหรับในการสำรวจข้อมูลเชิงลึกเพื่อตรวจสอบตัวแปรที่จะนำมาใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดังนั้น ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสามารถจำแนกได้ดังนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำแนกออกเป็น 5 กลุ่ม คือ 1) ผู้บริหารศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ 2) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 3) ผู้บริหารกรมกิจการผู้สูงอายุ และ 4) ผู้บริหารโรงเรียนผู้สูงอายุ มีรายละเอียดดังนี้

1. ผู้บริหารศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ จำนวน 4 ท่าน ใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ ดร.วิวัฒน์ ศัลยกำธร (ผู้ก่อตั้งศูนย์สภากาชาดไทยมาบฉิม ชลบุรี) อาจารย์พิเชษฐ โตนิติวงศ์ (ผู้จัดการธรรมธรรมาภิบาลเพื่อสังคม) ผู้บริหารศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริและโครงการสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชบุรี อำเภอลำทับ จังหวัดเพชรบุรี และคุณอัมรินทร์ เช่นสสัย (ผู้ก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านของพ่อ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา)

2. ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำนวน 3 ท่าน ใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหารศูนย์การเรียนรู้ อบต.บางมะฝ่อ อำเภอกองพระ จังหวัดนครสวรรค์ ผู้บริหารศูนย์การเรียนรู้องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ตลาดแก้ว อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม และผู้บริหารศูนย์การเรียนรู้ องค์การบริหารส่วนตำบลวังน้ำลึก อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์

3. ผู้บริหารกรมกิจการผู้สูงอายุ จำนวน 2 ท่าน ใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหารสำนักงานเลขานุการกรม และผู้บริหารกองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ

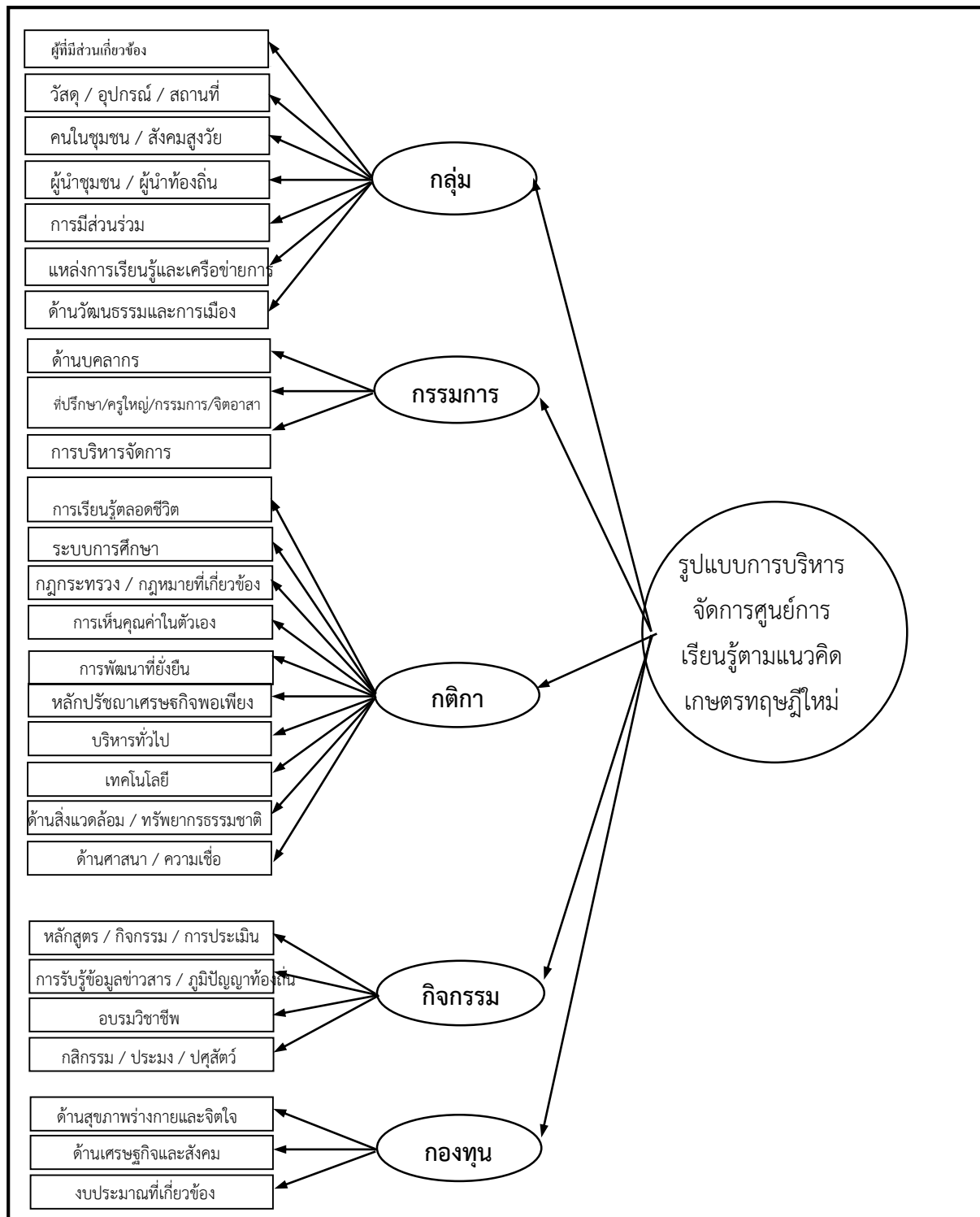
4. ผู้บริหารโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 4 ท่าน ใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลห้วยม อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ผู้บริหารโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลโคกสะอาด อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ผู้สูงอายุ เมืองท่าขอนยาง จังหวัดมหาสารคาม และผู้บริหารโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลหนองลาน จังหวัดกาญจนบุรี

การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ในจังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 121,318 คน (กรมการปกครอง, 2562) โดยทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง รวมทั้งสิ้น 384 คน ตามตารางขนาดตัวอย่างของ Krecie & Morgan (1970 : 308) ด้วยความเชื่อมั่น 95%

ขอบเขตด้านเนื้อหาหรือตัวแปร

งานวิจัยนี้มุ่งพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ที่เหมาะสมกับสังคมผู้สูงอายุ โดยใช้หลักการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ผู้สูงอายุ ทฤษฎี 5ก ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ประกอบไปด้วย 5 ด้าน คือ ด้านกลุ่ม (GROUP) ด้านกรรมการ (DIRECTOR) ด้านกติกา (RULES) ด้านกิจกรรม (ACTIVITY) และด้านกองทุน (FUND) โดยประกอบไปด้วยตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด 27 ตัวแปร ดังนี้ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง, วัสดุ / อุปกรณ์ / สถานที่, คนในชุมชน / สังคมสูงวัย, ผู้นำชุมชน / ผู้นำท้องถิ่น, การมีส่วนร่วม, แหล่งการเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้, วัฒนธรรมและการเมือง, ด้านบุคลากร, ที่ปรึกษา/ครูใหญ่/กรรมการ/จิตอาสา, การบริหารจัดการ, การเรียนรู้ตลอดชีวิต, ระบบการศึกษา, กฎกระทรวง / กฎหมายที่เกี่ยวข้อง, การเห็นคุณค่าในตัวเอง, การพัฒนาที่ยั่งยืน, หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, บริหารทั่วไป, เทคโนโลยี, ด้านสิ่งแวดล้อม / ทรัพยากรธรรมชาติ, ด้านศาสนา / ความเชื่อ, หลักสูตร / กิจกรรม / การประเมิน, การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร/ภูมิปัญญา, อบรมวิชาชีพ, กสิกรรม / ประมง / ปศุสัตว์, ด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ, ด้านเศรษฐกิจและสังคม, งบประมาณที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ข้อตกลงสำคัญ คือ การตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลในการวิเคราะห์องค์ประกอบ ได้ผลดังตาราง 1

ตารางที่ 1 ค่า KMO – Meyer – Olkin and Bartlett's Test

Kaiser – Meyer – Olkin Measure of Sampling Adequacy.			0.897
Bartlett's Sphericity	Test of Approx. Chi - Square		75421.124
	df		222
	Sig.		0.000

จากตารางที่ 1 ผลการทดสอบ KMO ของข้อมูลชุดที่เก็บได้จากการวิจัย ได้เท่ากับ 0.897 แสดงว่าข้อมูลชุดนี้สามารถใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบได้ดี การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยค่าสถิติทดสอบ Bartlett's Sphericity Test มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าเมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ มีความสัมพันธ์กัน ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จึงมีความเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบ

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ที่เหมาะสมกับสังคมผู้สูงอายุ ได้ค่าดัชนีตรวจสอบความสอดคล้องโมเดล ดังนี้ $\chi^2 = 357.14$, $df = 222$, $p\text{-value} = 0.00$, $RMSEA = 0.061$, $RMR = 0.029$, $GFI = 0.87$, $AGFI = 0.76$, $NFI = 0.95$ และ $NNFI = 0.93$ จึงสรุปได้ว่า การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ที่เหมาะสมกับสังคมผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบซึ่งเรียงตามน้ำหนักองค์ประกอบ ได้ดังนี้ ด้านกลุ่ม (GROUP: 0.98) ด้านกรรมการ (DIRECTOR: 0.96) ด้านกติกา (RULES: 0.89) ด้านกิจกรรม (ACTIVITY: 0.85) และด้านกองทุน (FUND: 0.81)

การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตได้ ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบลักษณะการแจกแจงของตัวแปรประกอบด้วยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) คะแนนต่ำสุด (Min) คะแนนสูงสุด (Max) และโดยการทดสอบนัยสำคัญของค่าความเบ้ (Skewness) ค่าความโด่ง (Kurtosis) และค่าสัมประสิทธิ์ของความแปรปรวน (Coefficient of Variance) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) คะแนนต่ำสุด (Min) คะแนนสูงสุด (Max) ค่าความเบ้ (Skewness) ค่าความโด่ง (Kurtosis) ค่าสัมประสิทธิ์ของความแปรผัน (Coefficient of Variance: C.V.) ของตัวแปรสังเกตได้

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ระดับ	S.D.	Min	Max	C.V.	Sk	Ku
GROUP	3.77	มาก	0.79	2.00	5.00	20.96	-0.41	-0.98
Group 1	3.85	มาก	1.12	1.00	5.00	29.10	-0.89	-0.31
Group 2	4.01	มาก	0.86	1.00	5.00	21.44	-0.69	-0.35
Group 3	3.61	มาก	0.99	1.00	5.00	27.42	-0.65	-0.08
Group 4	3.61	มาก	0.70	1.00	5.00	19.40	-0.17	0.11
Group 5	3.63	มาก	0.87	1.00	5.00	21.35	-0.17	0.11
Group 6	3.64	มาก	0.91	1.00	5.00	22.34	-0.17	0.11
Group 7	3.76	มาก	0.93	1.00	5.00	24.73	-0.63	-0.20
DIRECTOR	4.00	มาก	0.80	1.00	5.00	20.00	-0.65	-0.52
Director 1	3.99	มาก	0.84	1.00	5.00	21.05	-0.76	-0.01
Director 2	4.08	มาก	0.82	1.00	5.00	20.10	-1.00	0.86
Director 3	3.97	มาก	0.98	1.00	5.00	24.70	-0.77	-0.51
RULES	4.00	มาก	0.80	1.00	5.00	25.31	-0.33	-0.52
Rules 1	3.99	มาก	0.84	1.00	5.00	23.54	-0.24	-0.01
Rules 2	4.08	มาก	0.82	1.00	5.00	21.33	-0.54	0.86
Rules 3	3.97	มาก	0.98	1.00	5.00	20.31	-0.64	-0.51
Rules 4	4.08	มาก	0.82	1.00	5.00	21.35	-0.65	0.86
Rules 5	3.87	มาก	0.98	1.00	5.00	22.36	-0.69	-0.51
Rules 6	4.10	มาก	0.82	1.00	5.00	24.57	-0.74	0.86
Rules 7	3.67	มาก	0.98	1.00	5.00	23.14	-0.84	-0.51
Rules 8	4.11	มาก	0.82	1.00	5.00	24.31	-0.64	0.86
Rules 9	3.87	มาก	0.98	1.00	5.00	25.31	-0.84	-0.51
Rules 10	3.86	มาก	0.93	1.00	5.00	24.33	-0.78	0.17
ACTIVITY	4.00	มาก	0.78	1.00	5.00	20.00	-0.77	-0.52
Activity 1	3.99	มาก	0.84	1.00	5.00	21.05	-0.84	-0.01
Activity 2	4.08	มาก	0.82	1.00	5.00	20.10	-0.85	0.86
Activity 3	3.97	มาก	0.98	1.00	5.00	24.70	-0.83	-0.51
Activity 4	3.87	มาก	0.93	1.00	5.00	23.42	-0.87	0.17
FUND	3.86	มาก	0.97	1.00	5.00	21.24	-0.98	-1.03
Fund 1	3.76	มาก	0.84	1.00	5.00	24.20	-0.68	-0.35
Fund 2	3.78	มาก	0.86	1.00	5.00	25.13	-0.87	-0.66
Fund 3	4.00	มาก	0.91	2.00	5.00	20.50	-0.89	-0.83

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่ใช้ในโมเดล มีตัวบ่งชี้ทั้งหมด 27 ตัวแปร ที่ใช้วัดตัวแปรแฝง 5 ตัวแปร คือ 1 ด้านกลุ่ม (GROUP) ด้านกรรมการ (DIRECTOR) ด้านกติกา (RULES) ด้านกิจกรรม (ACTIVITY) และด้านกองทุน (FUND)

เมื่อพิจารณาด้านกลุ่ม (GROUP) พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.77$) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ตัวแปรวัสดุ / อุปกรณ์ / สถานที่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.01$) รองลงมาคือ ตัวแปรผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ($\bar{X}=3.85$) และตัวแปรคนในชุมชน / สังคมสูงวัย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}=3.76$) เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรมีการกระจายไม่ต่างกันมาก โดยมีค่าอยู่ระหว่าง ร้อยละ 19.40– 29.10 เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Sk) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้เป็นลบ) แสดงว่า ข้อมูลของตัวแปรทุกตัวสูงกว่าค่าเฉลี่ย เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง (Ku) พบว่า ตัวแปรส่วนใหญ่มีค่าการแจกแจงของข้อมูลในลักษณะเตี้ยแบนกว่าโค้งปกติ (ค่าความโด่งน้อยกว่า 0) แสดงว่า ตัวแปรส่วนใหญ่มีการกระจายของข้อมูลมาก

เมื่อพิจารณาด้านกรรมการ (DIRECTOR) พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.00$) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ตัวแปรที่ปรึกษา/ครูใหญ่/กรรมการ/จิตอาสา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.08$) รองลงมาคือ ตัวแปรด้านบุคลากร ($\bar{X}=3.99$) และตัวแปรการบริหารจัดการ ($\bar{X}=3.97$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรมีการกระจายไม่ต่างกันมาก โดยมีค่าอยู่ระหว่าง ร้อยละ 20.00 – 24.70 เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Sk) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้เป็นลบ) แสดงว่า ข้อมูลของตัวแปรทุกตัวสูงกว่าค่าเฉลี่ย เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง (Ku) พบว่า ตัวแปรส่วนใหญ่มีค่าการแจกแจงของข้อมูลในลักษณะเตี้ยแบนกว่าโค้งปกติ (ค่าความโด่งน้อยกว่า 0) แสดงว่า ตัวแปรส่วนใหญ่มีการกระจายของข้อมูลมาก

เมื่อพิจารณาด้านกติกา (RULES) พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.01$) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ตัวแปรเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.11$) รองลงมาคือ ตัวแปรระบบการศึกษา ($\bar{X}=4.09$) และตัวแปรบริหารทั่วไป มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X}=3.67$) เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรมีการกระจายไม่ต่างกันมาก โดยมีค่าอยู่ระหว่าง ร้อยละ 20.50 – 25.10 เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Sk) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้เป็นลบ) แสดงว่า ข้อมูลของตัวแปรทุกตัวสูงกว่าค่าเฉลี่ย เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง (Ku) พบว่า ตัวแปรส่วนใหญ่มีค่าการแจกแจงของข้อมูลในลักษณะเตี้ยแบนกว่าโค้งปกติ (ค่าความโด่งน้อยกว่า 0) แสดงว่า ตัวแปรส่วนใหญ่มีการกระจายของข้อมูลมาก

เมื่อพิจารณาด้านกิจกรรม (ACTIVITY) พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.00$) ซึ่งเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ตัวแปรการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร/ภูมิปัญญา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.08$) รองลงมาคือ ตัวแปรหลักสูตร / กิจกรรม / การประเมิน ($\bar{X}=3.99$) ตัวแปรอบรมวิชาชีพ ($\bar{X}=3.97$) และตัวแปรกลไกการ / ประมง / ปศุสัตว์ ($\bar{X}=3.87$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรมีการกระจายไม่ต่างกันมาก โดยมีค่าอยู่ระหว่าง ร้อยละ 20.00 – 24.70 เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Sk) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้เป็นลบ) แสดงว่าข้อมูลของตัวแปรทุกตัวสูงกว่าค่าเฉลี่ย เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง (Ku) พบว่า ตัวแปรส่วนใหญ่มีค่าการแจกแจงของข้อมูลในลักษณะเตี้ยแบนกว่าโค้งปกติ (ค่าความโด่งน้อยกว่า 0) แสดงว่า ตัวแปรส่วนใหญ่มีการกระจายของข้อมูลมาก

เมื่อพิจารณาด้านกองทุน (FUND) พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.86$) ซึ่งเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ตัวแปรงบประมาณที่เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.00$) รองลงมาคือ ตัวแปรด้านเศรษฐกิจและสังคม ($\bar{X}=3.91$) และตัวแปรด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ ($\bar{X}=3.76$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรมีการกระจายไม่ต่างกันมาก โดยมีค่าอยู่ระหว่าง ร้อยละ 20.50 – 25.10 เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Sk) ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้เป็นลบ) แสดงว่า ข้อมูลของตัวแปรทุกตัวสูงกว่าค่าเฉลี่ย เมื่อพิจารณาค่าความโด่ง (Ku) พบว่า ตัวแปรส่วนใหญ่มีค่าการแจกแจงของข้อมูลในลักษณะเตี้ยแบนกว่าโค้งปกติ (ค่าความโด่งน้อยกว่า 0) แสดงว่า ตัวแปรส่วนใหญ่มีการกระจายของข้อมูลมาก

ตารางที่ 3 แสดงการปรับตัวแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ที่เหมาะสมกับสังคมผู้สูงอายุ

ค่าดัชนี	เกณฑ์	ก่อนปรับ		หลังปรับ	
		ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา	ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
χ^2	$p > 0.05$	0.000	ไม่ผ่าน	0.061	ผ่าน
χ^2 / df	< 2.00	6.51	ไม่ผ่าน	1.41	ผ่าน
GFI	≥ 0.95	0.71	ไม่ผ่าน	0.91	ผ่าน
AGFI	≥ 0.90	0.69	ไม่ผ่าน	0.94	ผ่าน
RMSEA	< 0.05	0.124	ไม่ผ่าน	0.02	ผ่าน

หมายเหตุ : $\chi^2 = 465.51$, $df = 62$ (ก่อนปรับ) $\chi^2 = 47.96$, $df = 37$ (หลังปรับ)

จากตาราง 3 สรุปได้ว่า ผลการวิเคราะห์โมเดลตัวแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ที่เหมาะสมกับสังคมผู้สูงอายุ พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าดัชนีความกลมกลืนที่ผ่านเกณฑ์การยอมรับ คือ $\text{Chi-Square} = 47.96$, $\text{df} = 37$, $P = 0.061$, $\text{GFI} = 0.87$, $\text{AGFI} 0.88$, และ $\text{RMSEA} = 0.02$ ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้

(1) ค่าไคสแควร์มีค่าเท่ากับ 47.96 และ $p=0.061$ ซึ่งไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

(2) ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) มีค่าเท่ากับ 1.41 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากค่าไคสแควร์สัมพัทธ์มีค่าน้อยกว่า 2.00

(3) ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสมบูรณ์ (Absolute Fit Index) ซึ่งผู้วิจัยพิจารณาค่า ดัชนีวัดความกลมกลืน (Goodness of Fit Index: GFI) มีค่าเท่ากับ 0.91 และดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้ไขแล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.94 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากค่า GFI และค่า AGFI มีค่าระหว่าง 0 ถึง 1 และค่า GFI และค่า AGFI ที่ยอมรับได้มีค่ามากกว่า 0.90

(4) ดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.02 หมายถึง โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับ ข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากค่า RMSEA มีค่าน้อยกว่า 0.05 หรือมีค่าระหว่าง 0.05 ถึง 0.08

สำหรับผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลตัวแบบรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ที่เหมาะสมกับสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งพิจารณาจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) คะแนนองค์ประกอบ (Factor Score) และค่าความแปรผันร่วมกันของตัวแปรสังเกตได้กับองค์ประกอบ (R^2) แสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้

ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ	SE	t	คะแนนองค์ประกอบ	R ²
GROUP					
Group 1	0.964	0.053	18.09*	0.254	0.737
Group 2	0.714	0.041	17.27*	0.030	0.689
Group 3	0.741	0.049	15.13*	0.082	0.560
Group 4	0.507	0.036	14.04*	0.096	0.517
GROUP					
Group 1	0.964	0.053	18.09*	0.254	0.737
Group 2	0.714	0.041	17.27*	0.030	0.689
Group 3	0.741	0.049	15.13*	0.082	0.560
Group 4	0.507	0.036	14.04*	0.096	0.517
DIRECTOR					
Director 1	0.699	0.054	16.35*	0.293	0.691
Director 2	0.660	0.032	20.66*	0.067	0.647
Director 3	0.884	0.049	17.16*	0.149	0.737
RULES					
Rules 1	0.845	0.047	21.36*	0.073	0.623
Rules 2	0.741	0.038	22.31*	0.020	0.799
Rules 3	0.685	0.051	16.23*	0.087	0.750
Rules 4	0.854	0.047	15.57*	0.084	0.736
ACTIVITY					
Activity 1	0.748	0.047	24.56*	0.069	0.741
Activity 2	0.687	0.034	24.35*	0.030	0.684
Activity 3	0.947	0.047	15.36*	0.087	0.739
Activity 4	0.854	0.035	16.14*	0.083	0.741
FUND					
Fund 1	0.964	0.68	18.09*	0.054	0.737
Fund 2	0.714	0.58	17.27*	0.64	0.689

Fund 3	0.741	0.57	15.13*	0.84	0.560
Chi-Square = 49.80, df = 37, P_value = 0.007, RMSEA = 0.033, GFI =0.976, AGFI =0.940					
*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05					

จากผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้พบว่า มีค่าเป็นบวกทั้งหมดมีขนาดตั้งแต่ 0.507 - 0.964 และแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกตัว โดยตัวแปรสังเกตได้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุด คือ ด้านกลุ่ม (GROUP) ตัวแปรด้านผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.964 ส่วนตัวแปรสังเกตได้ที่มีน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุด คือ ด้านกลุ่ม (GROUP) ตัวแปรผู้นำชุมชน / ผู้นำท้องถิ่น โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.507 และค่าความแปรผันร่วมกันของตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวซึ่งวัดได้จากค่า (R^2) มีค่าตั้งแต่ 0.517 - 0.799 โดยสามารถอธิบายได้ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านกลุ่ม (GROUP) พบว่า ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดคือ ตัวแปรผู้ที่มีส่วนที่เกี่ยวข้อง (Group 1) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.964 และมีความแปรผันร่วมกันกับองค์ประกอบที่ 1 ร้อยละ 74 รองลงมาได้แก่ คนในชุมชน / สังคมสูงวัย (Group 3) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.741 และมีความแปรผันร่วมกันกับองค์ประกอบที่ 1 ร้อยละ 56 ปัจจัยวัสดุ / อุปกรณ์ / สถานที่ (Group 2) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.714 และมีความแปรผันร่วมกันกับองค์ประกอบที่ 1 ร้อยละ 69 และผู้นำชุมชน / ผู้นำท้องถิ่น (Group 4) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.507 และมีความแปรผันร่วมกันกับองค์ประกอบที่ 1 ร้อยละ 52

องค์ประกอบที่ 2 ด้านกรรมการ (DIRECTOR) พบว่า ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดคือ ปัจจัยการบริหารจัดการ (Director 3) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.884 และมีความแปรผันร่วมกันกับองค์ประกอบที่ 1 ร้อยละ 69 รองลงมาได้แก่ ปัจจัยด้านบุคลากร (Director 1) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.699 และมีความแปรผันร่วมกันกับองค์ประกอบที่ 1 ร้อยละ 69 และปัจจัยที่ปรึกษา/ครูใหญ่/กรรมการ/จิตอาสา (Director 2) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.660 และมีความแปรผันร่วมกันกับองค์ประกอบที่ 1 ร้อยละ 65

องค์ประกอบที่ 3 ด้านกติกา ข้อตกลง (RULES) พบว่า ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดคือ ปัจจัยการเห็นคุณค่าในตัวเอง (Rules 4) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.854 และมีความแปรผันร่วมกันกับองค์ประกอบที่ 1 ร้อยละ 74 รองลงมาได้แก่ ปัจจัยการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Rules 1) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.845 และมีความแปรผันร่วมกันกับองค์ประกอบที่ 1 ร้อยละ 62 ปัจจัยระบบการศึกษา(Rules 2) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.741 และมีความแปรผันร่วมกันกับองค์ประกอบที่

1 ร้อยละ 80 และปัจจัยกฎกระทรวง / กฎหมายที่เกี่ยวข้อง (Rules 3) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.685 และมีความแปรผันร่วมกันกับองค์ประกอบที่ 1 ร้อยละ 75

องค์ประกอบที่ 4 ด้านกิจกรรม (ACTIVITY) พบว่า ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดคือ ปัจจัยอบรมวิชาชีพ (Activity 3) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.947 และมีความแปรผันร่วมกันกับองค์ประกอบที่ 1 ร้อยละ 74 รองลงมาได้แก่ ปัจจัยสิทธิกรรมา / ประมง / ปศุสัตว์ (Activity 4) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.854 และมีความแปรผันร่วมกันกับองค์ประกอบที่ 1 ร้อยละ 74 ปัจจัยหลักสูตร / กิจกรรม / การประเมิน (Activity 1) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.748 และมีความแปรผันร่วมกันกับองค์ประกอบที่ 1 ร้อยละ 74 และปัจจัยการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร / ภูมิปัญญา (Activity 2) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.687 และมีความแปรผันร่วมกันกับองค์ประกอบที่ 1 ร้อยละ 68

องค์ประกอบที่ 5 ด้านกองทุน (FUND) พบว่า ตัวแปรที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดคือ ปัจจัยด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ (Fund 1) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.964 และมีความแปรผันร่วมกันกับองค์ประกอบที่ 1 ร้อยละ 74 รองลงมาได้แก่ ปัจจัยงบประมาณที่เกี่ยวข้อง (Fund 3) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.741 และมีความแปรผันร่วมกันกับองค์ประกอบที่ 1 ร้อยละ 56 และปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม (Fund 2) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.741 และมีความแปรผันร่วมกันกับองค์ประกอบที่ 1 ร้อยละ 56

2. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ที่เหมาะสมกับสังคมผู้สูงอายุ มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเหมาะสม และระดับความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ที่เหมาะสมกับสังคมผู้สูงอายุ

การพัฒนารูปแบบ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
ความเหมาะสม	4.23	0.56	มาก
ความเป็นไปได้	4.41	0.74	มาก

อภิปรายผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ที่เหมาะสมกับสังคมผู้สูงอายุ ได้ค่าดัชนีตรวจสอบความสอดคล้องโมเดล ดังนี้ $\chi^2 = 49.80$, $df = 37$, $p\text{-value} = 0.007$, $RMSEA = 0.033$, $GFI = 0.976$ และ $AGFI = 0.942$ จึงสรุปได้ว่า การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ที่เหมาะสมกับสังคมผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบซึ่งเรียงตามน้ำหนักองค์ประกอบ ได้ดังนี้ ด้านกลุ่ม (GROUP: 0.964) ด้านกรรมการ (DIRECTOR: 0.714) ด้านกติกา (RULES: 0.741) ด้านกิจกรรม (ACTIVITY: 0.85) และด้านกองทุน (FUND: 0.81) เนื่องจากการดำเนินการเพื่อการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ที่เหมาะสมกับสังคมผู้สูงอายุมีความจำเป็นต้องมีการรวมกลุ่มที่ต้องมีความร่วมมือกันทุกภาคส่วนในพื้นที่จัดตั้ง มีคณะกรรมการที่มีความรู้ความสามารถมีจิตอาสาเพื่อนำพาให้ศูนย์การเรียนรู้ดำเนินการได้บรรลุเป้าหมาย โดยมีกติการ่วมกันเพื่อการทำกิจกรรมที่มีกฎเกณฑ์ไปในทิศทางเดียวกัน และมีกองทุนที่เพียงพอรวมทั้งร่างการที่แข็งแรง สอดคล้องกับงานวิจัยของสมบุรณ์ ศิริสรหรือ (2559 : 60-72.) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ ผลการวิจัยสามารถสรุปได้เป็น 4 ประเด็น คือ 1) สภาพการรับรู้และข้อมูลข่าวสารของผู้สูงอายุในปัจจุบัน ส่วนมากผู้สูงอายุได้รับความรู้ทางด้านการส่งเสริมสุขภาพ ผู้สูงอายุส่วนมากมีปัญหาอุปสรรคในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ผู้สูงอายุส่วนมากรับข่าวสารทุกวัน โดยจะรับข่าวสารในช่วงเวลาที่บุตรหลานกลับมาถึงบ้าน 2) วิธีการที่จะทำให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้และข้อมูลข่าวสาร ผู้สูงอายุส่วนมากต้องการได้รับข้อมูลความรู้ และข่าวสารประเภททั่วไป ผ่านช่องทางการสื่อสารชนิดหลัก และต้องการข้อมูลความรู้ และข่าวสารประเภทเฉพาะเจาะจงผ่านช่องทางการสื่อสารจากผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ หอกระจายข่าว จากบุคคลใกล้ชิด 3) วิธีการที่จะทำให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้และข้อมูลข่าวสารต่อเนื่องตลอดชีวิตใน 4 ชุมชนมีวิธีการที่แตกต่างกันโดย ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ มีวิธีการที่ดีที่สุด และ 4) แนวทางการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ ต้องมีการจัดตั้งคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยมีส่วนร่วมกันของฝ่ายต่าง ๆ อย่างน้อย 3 ฝ่าย คือ ชมรมผู้สูงอายุ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ชุมชน และหน่วยงานสนับสนุน ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ส่งเสริมให้ประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของดวงพร สุภาพร, ขวัญหญิง ศรีประเสริฐภาพ และกัมปนาท บริบูรณ์ (2561 : 1526-1541.) ได้ทำการวิจัยเรื่อง วิธีการเรียนรู้กับการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนธรรมชาติบ้านห้วยพ่าน ผลการวิจัยพบว่า เนื่องมาจากสถานศึกษาของภาครัฐตั้งอยู่ห่างไกลจากชุมชน ภาระค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาและการเดินทาง ความรู้ที่แปลกแยกไปจากวิถีชีวิตของนักเรียน เหตุปัจจัยเหล่านี้ทำให้ชาวบ้านรวมตัวกันในนาม “องค์กรชุมชนบ้านห้วยพ่าน” ยื่นขออนุญาตจัดการศึกษาให้กับบุตรหลานในชุมชน จนกระทั่งได้รับอนุญาตให้จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งที่เรียกว่า “ศูนย์การเรียนรู้” ซึ่งในการจัดตั้งและการดำเนินงานบริหารศูนย์การเรียนรู้ มีปัจจัยและเงื่อนไขที่สนับสนุนให้เกิดความสำเร็จ คือ

บริบทของชุมชน ผู้นำชุมชน และการร่วมมือในส่วนของการดำเนินงานนั้นมีการดำเนินการจัดการศึกษาตาม บทบาทหน้าที่ของศูนย์การเรียนรู้ตามที่กฎกระทรวงได้กำหนดไว้ และดำเนินงานบริหารศูนย์การเรียนรู้ตาม ขอบข่ายของการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย การบริหารวิชาการ การบริหาร บุคลากร การบริหารงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป สำหรับการจัดการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้มีการ จัดการเรียนการสอนในเนื้อหาสาระตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับ วิถีชุมชนผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน นอกจากการเรียนรู้ที่ศูนย์การเรียนรู้แล้วนักเรียน ยังได้เรียนรู้จากครอบครัว และจากวิถีชุมชน ทั้งหมดเป็นการเรียนรู้โดยการปฏิบัติร่วมกับผู้อื่นทั้งครูและเพื่อน ๆ ในศูนย์การเรียนรู้ คนในครอบครัวและคนในชุมชน หรือเรียกว่า “การเรียนรู้ในวิถีชีวิต” สอดคล้องกับ งานวิจัยของชัชวาล ชุมรักษา และอานันท์ นิรมล (2560 : 124-130.) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาศูนย์การ เรียนรู้ชุมชน “คน น้ำ ป่า เขาปู่” เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ ผลการวิจัยสามารถสรุปได้เป็น 3 ประเด็น คือ 1) รูปแบบศูนย์การเรียนรู้มีชีวิตมี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ปรัชญา (2) วิสัยทัศน์ (3) ปณิธาน (4) วัตถุประสงค์ (5) บทบาทหน้าที่ (6) โครงสร้างการดำเนินงาน (7) เนื้อหา/กิจกรรม และ (8) ภาควิชาการ และศูนย์การเรียนรู้มีชีวิตเป็นกลไกในการเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ และศูนย์การเรียนรู้ความเป็นจริงเสริมมี คุณภาพอยู่ในระดับดีมาก 2) ผลการใช้ศูนย์การเรียนรู้มีชีวิต และ ศูนย์การเรียนรู้ความเป็นจริงเสริม นักเรียนมี จิตสำนึกรักษ์น้ำ และมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 และ 3) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่านักเรียนมีจิตสำนึกรักษ์น้ำ และสอดคล้องกับ งานวิจัยของปรีชา ปัญญานฤพล, ไมตรี จันทรา และสุรพงศ์ เอื้อศิริพรฤทธิ์ (2558 : 182.) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต ผลการวิจัยสามารถสรุปได้เป็น 2 ประเด็น คือ 1) รูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต ประกอบด้วย (1) วิสัยทัศน์ คือ สร้างความรู้ สร้างโอกาสทางการศึกษาตลอดชีวิต เป็นพลังปัญญาของชุมชนบ้านเขาใหญ่ ภายในปี 2560 (2) พันธกิจ คือ เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในชุมชน (3) เป้าหมาย ได้แก่ การสร้างศูนย์การเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต จำนวน 1 ศูนย์ (4) วัตถุประสงค์ เพื่อให้บริการ ความรู้ การจัดการเรียนรู้ การถ่ายทอดแลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิทยาการ ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่น และ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ของประชาชนในชุมชน (5) บทบาทหน้าที่ (6) กลุ่มเป้าหมาย (7) การประกัน คุณภาพ (8) โครงสร้างการดำเนินงาน (9) กระบวนการทำงาน และ (10) แหล่งเรียนรู้

2. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ที่เหมาะสมกับ สังคมผู้สูงอายุมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ใช้หลักการบริหารจัดการศูนย์ การเรียนรู้ผู้สูงอายุ ทฤษฎี 5ก ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ประกอบไปด้วย 5 ด้าน คือ ด้านกลุ่ม (GROUP) ด้านกรรมการ (DIRECTOR) ด้านกติกา (RULES) ด้านกิจกรรม (ACTIVITY) และด้านกองทุน (FUND) ซึ่งเป็นหลักการที่มีความเหมาะสมในการบริหารจัดการศูนย์การ

เรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ สอดคล้องกับงานวิจัยของสิริวัลล์ พุกษาคุดมชัย (2560 : 1439-1451) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุตำบลดอนแฝก อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานของชมรมฯ เป็นไปตาม POSDCORB ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน โดยเริ่มจาก 1) การวางแผนกิจกรรมโดยจัดประชุมคณะกรรมการเป็นประจำทุกเดือน 2) การจัดหน่วยงานโดยกำหนดโครงสร้างหน่วยงาน และการกำหนดหน้าที่อย่างชัดเจน 6 หน่วยงาน ได้แก่ รพ.สต.ดอนแฝก อบต.ดอนแฝก อาสาสมัคร ชมรม ผู้สูงอายุ ฝ่ายปกครอง และตำรวจชุมชน 3) การจัดบุคลากรตามจำนวนที่เหมาะสม 4) การอำนวยความสะดวกโดยการส่งการและประสานงานไปยังฝ่ายต่าง ๆ ในการดำเนินงานให้สำเร็จลุล่วง 5) การประสานงานระหว่างหน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอก 6) การรายงานผลการปฏิบัติงานทางวาจาเป็นประจำทุกเดือน และ 7) การสนับสนุนงบประมาณ ทั้งจากองค์การบริหารส่วนตำบล และจากภายในชมรมฯ

สำหรับความสำเร็จในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุดอนแฝก มาจาก 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) ด้านผู้นำชมรม มีภาวะความเป็นผู้นำมีจรรยาบรรณ มีจิตอาสา ปฏิบัติงานด้วยความเสียสละ เล็งเห็นผลประโยชน์ของผู้สูงอายุเป็นหลัก 2) ด้านความสามารถในการพึ่งตนเอง โดยการหาแหล่งเงินทุนในการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชมรมได้ตลอดมา 3) ด้านความสามารถในการประสานงานกับภาคี โดยร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคท้องถิ่น และภาคสังคม 4) การดำเนินงานตามข้อบังคับ สำหรับแรงจูงใจในการเข้าร่วมชมรมฯ มาจากปัจจัยภายใน 4 ปัจจัย ได้แก่ ความสนใจ ความต้องการ ความชอบและความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และแรงจูงใจจากปัจจัยภายนอก 4 ปัจจัย ได้แก่ การบริการ ตรวจสอบสุขภาพ กิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการ การสนับสนุนเครื่องอุปโภคบริโภค และการยอมรับทางสังคมสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวิทย์ วรวิทย์ พินิต วรณวิทย์ บุญคุ้ม และนรินทร์ สังข์รักษา (2560 : 5) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ วิถีเมืองเพชรตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยสามารถสรุปได้เป็น 4 ประเด็น คือ 1) ศูนย์การเรียนรู้เมืองเพชร ส่วนใหญ่เป็นหมู่บ้านที่อยู่ท่ามกลางหุบเขา และติดทะเล ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตรและปศุสัตว์ และมีการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสนใจที่จะแสวงหาความรู้ใหม่เสมอ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแบบวิถีเมืองเพชรของจังหวัดเพชรบุรี ยังมีบทบาทในการให้ความรู้ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรในพื้นที่และนอกพื้นที่ 2) รูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้วิถีเมืองเพชร ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พัฒนา ขึ้น คือ “PETCH Model” มี 5 องค์ประกอบ ย่อย ได้แก่ Participation (การมีส่วนร่วม) Evolution Enough (ความพอเพียง) Technology (การนำเอาเทคโนโลยีและหลักวิทยาศาสตร์มาปฏิบัติ) Community (ชุมชน) และ Harmony (ความกลมกลืน) และ 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้วิถีเมืองเพชรตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า รูปแบบการพัฒนาจะต้องดำเนินควบคู่ไปกับภูมิปัญญาเป็นความรู้ดั้งเดิมอันประกอบไปด้วยคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านไม่ได้แบ่งแยกเป็นส่วน ๆ หากแต่ทุกอย่างมีความสัมพันธ์กับการทำมาหาเลี้ยงชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของยุรธร จีนา (2561ช : 171-182) ได้ทำการวิจัยเรื่อง โรงเรียนเปี่ยมสุข รูปแบบการ

จัดการองค์กรชุมชนเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21 จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการจัดกิจกรรมของโรงเรียนเปี่ยมสุขเกิดจากแนวคิดในการเตรียมความพร้อมรองรับสังคมผู้สูงอายุให้ความสำคัญของผู้สูงอายุโดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าเป็นครุภูมิปัญญาของชุมชน โดยมีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม ภายใต้แนวคิด “ร่วมคิด ทาร่วมทำ ร่วมใจ เพื่อผู้สูงอายุเปี่ยมสุข” และ 2) รูปแบบการจัดการโรงเรียนเปี่ยมสุขเพื่อเป็นองค์กรชุมชนรองรับสังคมผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21 มีแนวทางในการพัฒนา ได้แก่ (ก) การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม (ข) โครงสร้างการบริหารจัดการโรงเรียน (ค) รูปแบบการจัดกิจกรรมหรือหลักสูตรเพื่อผู้สูงอายุ (ง) การรวมกลุ่มของผู้สูงอายุในตำบล (จ) การจัดหางบประมาณ ดำเนินงาน และ (ฉ) ความเหมาะสมของสถานที่และสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรา สังข์ศรี (2556 : 48-59) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในภาคกลาง โดยจากผลการวิจัยสามารถสรุปได้เป็น 4 ประเด็น คือ 1) ผู้สูงอายุส่วนใหญ่รับข้อมูลข่าวสารจากโทรทัศน์ ความรู้ข่าวสารที่ขอรับชมคือเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพ ส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการฝึกอบรม 2) ผู้สูงอายุเห็นว่าการสอนอ่าน-เขียน การศึกษาสายสามัญเทียบระดับชั้นต่าง ๆ การฝึกอบรมวิชาชีพและการได้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุโดยตรงมีความจำเป็น และควรมีแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และ 3) ผู้นำและกรรมการชุมชนและเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีความเห็นว่าการให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้อย่างต่อเนื่องมีความจำเป็น ควรจัดบริการ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยในครั้งนี้

1.1 การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ที่เหมาะสมกับสังคมผู้สูงอายุ ควรมีการบริหารโดยผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจกับบริบทของสังคมผู้สูงอายุและเข้าใจสาระสำคัญของเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อการบริหารที่มีประสิทธิภาพ

1.2 ชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ของผู้สูงอายุมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนให้การดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ของผู้สูงอายุประสบผลสำเร็จ ดังนั้น ผู้บริหารศูนย์การเรียนรู้ของผู้สูงอายุควรมีการสร้างปฏิสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างชุมชน หน่วยงานในพื้นที่ กับศูนย์การเรียนรู้ของผู้สูงอายุ

1.3 การบริหารจัดการเรื่องงบประมาณมีความสำคัญมากเพื่อการดำเนินการที่ต่อเนื่อง คณะผู้บริหารศูนย์การเรียนรู้ต้องมีความเข้มงวดในการใช้จ่าย และมีการตรวจสอบความโปร่งใสอย่างเปิดเผย เพื่อให้การบริหารงบประมาณมีคุณภาพและตรวจสอบได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ที่เหมาะสมกับสังคมผู้สูงอายุ เพื่อการพัฒนาปัจจัยที่ค้นพบต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ตามแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ที่เหมาะสมกับสังคมผู้สูงอายุในระดับภูมิภาค และระดับประเทศต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชัชวาล ชุมรักษา และ คุณอนันต์ นิรมล. (2560). การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชน “คน น้ำ ป่า เขาปู่” เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำ. *วารสารครุฑพิบูล มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*. 4 (2), 124-130.
- ดวงพร สุภาพร, ขวัญหญิง ศรีประเสริฐภาพ และ กัมปนาท บริบูรณ์. 2561. วิธีการเรียนรู้กับการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนธรรมชาติบ้านห้วยพาน. *Veridian e-journal มหาวิทยาลัยศิลปากร*. 11 (3), 1526-1541.
- ปรีชา ปัญญาณฤพล และคณะ. (2558). การพัฒนารูปแบบศูนย์การเรียนรู้ในสถานศึกษาเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต. *วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*. 15, 182.
- พัชรา สังข์ศรี. (2556). แนวทางส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุในภาคกลาง. *วารสารสุขโขทัยธรรมมา อีราษ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาอีราษ*. 26 (2), 48-59.
- ยุรธร จีนา. (2561). โรงเรียนเปี่ยมสุข: รูปแบบการจัดการองค์กรชุมชนเพื่อรองรับสังคมผู้สูงวัยในศตวรรษที่ 21 จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*. 5 (1), 171-182.
- สมบูรณ์ ศิริสรหิรัญ. (2559). แนวทางการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุ. *วารสารการบริหารปกครอง*. 5 (2), 60-72.
- สิริวัลลี พุกษาอุดมชัย. (2560). ปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานของชมรมผู้สูงอายุตำบลดอนแฝก จังหวัดนครปฐม. *Veridian E-Journal มหาวิทยาลัยศิลปากร*. 10 (1), 1439-1451.
- สุวดี วรวิทย์พินิต, วรณวิทย์ บุญคุ้ม และ นรินทร์ สังข์รักษา. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ วิถีเมืองเพชรตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. *ดัชนีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร*
- Krejcie, Robert V. and Daryle W. Morgan. (1970). Determining Sampling Size for Research Activities. *Journal of Education and Psychological Measurement*. 10 (11), 308.